

Glücklich, Julius

O komorním řádu a platích komorních

In: Glücklich, Julius. *Nová redakce zemského zřízení království českého z posledních let před českým povstáním*. Brno: Filosofická fakulta s podporou Ministerstva školství a národní osvěty, 1936, pp. 147-162

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/126549>

Access Date: 07. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

O komorním řádu a platích komorních^a.

E XIII*.

Pro tyto a na tyto věci se urukuje, kdy se má s komorníkem podlé zápisů nebo kšaftuov, smluv aneb podlé čehožkoli jiného (ješto by ve dskách „uvázani“ svědčilo) uvázati. Najprvé, když kdo má dskami který zápis „s komorníkem uvázani“ a ten proto urukuje, že právě vede pod padesát kop grošuov českých, že jinde se nemá uvázati, než pokud mu ten zápis ukazuje. Pakli by se jinde uvázal anebo v více než ten zápis ukazuje, tehdy těch padesáte kop grošuov českých najvyššímu komorníku království českého propadne a zase svého zápisu se bude moci držeti a znovu určē, bude se moci vésti, pokudž jeho zápis ukazuje, nedá-li zemským letuom projíti.

* *Nezměněn.*

^a *V. Budovcem po straně v B: 21.*

E XV*.

Jestliže by kdo list měl, ješto by mu na některé zboží „s komorníkem uvázani“ svědčilo, má též uručiti, že právě vede pod padesáte kop grošuov českých, aby ho navíc ani jinde nevedl: tehdy propadne najvyššímu komorníku padesáte kop grošuov českých a potom drž se listu svého. A zdá-li mu se (urūče znovu), muož se vésti tu, kdež jeho list ukazuje. Než ten list má sobě prvé ve dsky vložit, nežli by komorníka vedl.

* *Nezměněn.*

E XVI*.

Komuž by zápis svědčil dskami „s komorníkem brani“ pro plat komorní na kterém zboží, jestliže by s komorníkem bráti chtěl, má uručiti, že právě běře pod padesáte kop grošuov českých, aby na jiné ani na víc, než jeho zápis svědčí, nebral. Pakli by na více bral anebo jinde, než jeho zápis ukazuje, propadne najvyššímu komorníku království českého padesáte kop grošův českých a dada je, zdá-li mu se, znovu bráti (urūče též pod padesáte kop grošuov českých a nedada letům projíti) muožē.

Též, měl-li by list, že by mu svědčil na které zboží „brání s komorníkem“ pro plat, má též uručiti všemi obyčejí tolikrát, jakož se nahoře píše. A povede-li jej na zmatek, propadne padesáte kop grošuv českých. Než ten list má také prvé ve dsky vložen býti a kolikrát by koli kdekoli vésti chtěl pro nahoře psané věci a vyručil a vedli by jej na zmatek aneb bral-li by s ním na zmatek kolikrátkolivěk, tolikrát nejvyššímu komorníku po padesáti kopách groších českých propadne. A pro tu pokutu nahoře dotčenou má se s komorníkem uvázati nejvyšší komorník v statek toho rukojmí, kterýž za to slibuje, že právě vede. A ten rukojmí má míti na svobodných dědinách, a pro ty nahoře psané věci se urukuje a pro jiné žádné, když se komorník vede.

* *Nezměněn.*

E XVII.

Kdož by měl který zápis dskami anebo listem a ten list ve dsky vložen byl dědicty^a, když by moc zápisu k uvázání přišla ve třech letech a osmnácti nedělich, tehdy to dědictví aneb ten dluh promlčí; leč by toho dědictví a statku v držení byl zemská léta, bez nároku tehdy toho užiti má. A jsa jeho v držení bez komorníka zemská léta, není mu potřebí se uvazovati s komorníkem pražským. A jestliže by po těch promlčených letech, nejša v držení statku, komorníka vésti na uvázání toho zboží aneb dluhu chtěl, že mu nemá komorník již vydán býti, poněvadž jest léta promlčal. Než jestliže by on vezma komorníka chtěl se uvázati, ano práva jdou, a oni se jemu uvázati nedali, má přijeti a u desk oznámiti, že není vpuštěn v držení, več se uvazoval. Tehdy má jemu od úřadu desk zemských list obranní vydán býti, a purkrabě nejvyšší pražský mocí úřadu svého má jej v skutečné držení uvesti tak a tím způsobem, jakž o tom v artykuli o listech obranních (D XIX) dotčeno jest. A tu jestliže by nevpustil v držení, odboj učiní a král. Mt. má naň sáhnouti jako na odbojníka. A nedal-li by mu se uvázati, ano práva nejdou, že tím let nepromlčí. A byla-li by válka, že promlčení let žádnému ke škodě býti nemá¹.

^a *Následující* aneb dluhem „s komorníkem uvázání“, a neuvázal by se od toho času *tisku 1564 skrtnuto v B.*

¹ *Viz přípisek ruky β u J XLII.*

E XVIII*.

Jestliže^a by komu svědčil který zápis, nápad aneb dluh „s komorníkem uvázaní“, anebo jakýkoli zápis, ješto by „s komorníkem uvázaní“ svědčil, tehdy ten nebo ti, kdož by se bez komorníka uvázali a potom že by ten statek komu prodávati aneb zapisovati chtěli, mají najprv ten zápis sobě kázati před úředníky čísti, a oni jemu nemají dále od něho toho statku žádnému zapisovati, leč by se prvé s komorníkem uvázali aneb za uvázaní před týmiž úředníky přijali a po právu šli a od toho zaplatili; leč by toho statku zemská léta bez nároku v pokojném držení byl, tehdy jej bude moci dále jinému zapisovati.

[*B rukou β*]:

Jest toto eos většního nežli vejtržnost a menšího nežli moc; protož mezi těmi artykul a ne zde má bejtí položen¹.

* *V B celý artykul přeškrtnut.*

^a *U rukou a po straně*: O uvazování se ve statky bezprávně. Sněm léta 1575 folio 6. *Viz dále.*

¹ *Viz přepisek ruky β u J XLII.*

E XVIII. [*A i B nový.*]

O uvázaní se v statky bezprávně.

Pod ten^a artykul bude náležití následující:

Kdož by se koliv toho dopustil a v statek pravému^b nápadníku anebo^c komu ten buď dskami nebo kšafem na list mocný krále J. Mti. dán jest, i také, komužkoli jinému bez práva sám o své újmě se uvázal, že ten každý bude moci to na krále J. Mt. českého^d, ráčil-li by J. Mt. v tomto království býti, vzněsti; a J. Mt. král., poněvadž ta^e věc brzkého opatření potřebuje, strany před J. Mt. sročić, aby takovou při s nejvyššími ouředníky a soudci zemskými, též radami J. Mti. soudu dvorského a^f komorního vyslyšeti a vejpovědi spravedlivou mezi stranami na místě a konci bez odtahův postaviti, a pakli by za přítomnosti J. Mti. král. v království tomto k vyslyšení svému a vejpovědi to přivedeno býti nemohlo, tehdy strany na soud zemský k nejprvnějšímu soudu, kterýž by po odjezdu J. Mti. král. z království tohoto držán byl, podati ráčil. Když by pak krále J. Mti. v zemi této nebylo, tehdy takové vznešení týmž způsobem na místodržící J. Mti. král. se státi moci bude a ten, kdož jest se takového nepořádného na škodu jiného uvázaní dopustil, od týchž panův místodržících obeslán a v přítomnosti

Sněm léta
1575.

nejvyšších ouředníkův a soudcův zemských, též rad J. Mti. král. soudu komorního nejméně v počtu desíti osob s stranou původní o takové uvázení vyslyšán býti má. A tu dotčení páni místodržící vyrozumíce^a tomu, pokudž by to k soudu zemskému náleželo, mají tu rozepři na soud zemský, kterýž by potom nejprv^b držán byl, podati a tu bez dalších odtahův (leč by hodná příčina toho, aby ještě do druhého soudu a nic dáleji odloženo bylo, na témž plném soudu zemském se nacházela) strany vyslyšenéⁱ, v čemž obeslaný žádnými obranami k zdvižení se hájiti a těch užiti nemá, a vejpovědi spravedlivou podělení býti mají. A při komž by se to, že jest sám^j o své újmě a mimo všecken pořad práva v statek jinýmu náležitý se uvázal, našlo, aneb že by také kdo v té věci zoumyslně, nemajíc k tomu žádného práva suplikoval a nic neodvedl a J. Mt. král. aneb^k J. Mti. místodržící, tolikéž soud zemský zbytečně zaneprazdňoval, ten každý vedlé uznání^l soudu a podlé povahy pře a velikosti skutku buďto na závazek cti a víry vzat aneb v vězi na hradě pražském do čtyr nedělí pořad zběhlých trestán býti i také všecky škody, pro tu při vzešlé a vzaté, straně druhé dáti a navrátiti povinen bude. A když by koliv se to trefilo a na J. Mt. král. aneb v nepřítomnosti J. Mti. král. na místodržící J. Mti. strany^m takového nepořádného v statek se uvázení vznešeno bylo, tehdy podlé uvázení J. Mti. král. neb místodržících J. Mti. statek ten obeslanému z rukou vyňat a zatím až do rozeznání té pře jinému k opatrování poručen býti má. A tomu, kdož tak ten statek v opatrování míti bude, za práci jeho podlé uznání J. Mti. král. neb místodržících J. Mti. z toho dáno býti máⁿ a on z užtkův a důchodův, v čas zpravování jeho se zběhlých, počet tomu, komuž přisouzen bude, učiniti má. A ten, kdož jest tak nepořádně se jinému v statek uvázal, zase tím, což jest tomu za opatrování služby dáno s jinými škodami, pro tu při vzatými, kteréž by před ouředníky menšími pražskými desk zemských provedl, aby původovi navrátiti povinen byl.

Než, co se pak artykulův mimoto o moci, tolikéž o vejtržnosti dotejče, toho při tom se, jakž o jedné každé věci zřízením zemským jest vyměřeno, zůstavuje².

^a tento *A*.

^b právem *B*; právému *A* a sněm 1575.

^c aneb *A* a *art. sněmu* 1575.

d na J. Mt. krále českého *A a sněm 1575.*

e taková *A a sněm 1575.*

f dvorského a nemá *A a sněm 1575.*

g vyrozumějice *A a sněm 1575.*

h nejprvé *A a sněm 1575*

i vyslyšeny, v čem *A a Sněmy české IV; vyslyšené B a úř. tisk 1575.*

j tak sám *A a sněm 1575.*

k aneb *A a sněm 1575; a B.*

l uvážení *A a sněm 1575.*

m s strany úř. tisk 1575.

n nemá sněm 1575.

1 Viz zde připspek rukou β u I XLII.

2 Celý artykul přečzat z artykulů sněmu 1575 (drž. a zavř. v outerý po sv. Matouši evang. Páně — 27./9.). O uvázaní se v statky bezprávně. (V úředním tisků těchto artykulů je nadpis O uvazování se . . .) Po straně nadpisu je v deskovém zápise: 4 — Též do zřízení zemského. Viz *Sněmy české IV., str. 272/3* (4 *Sněmy nemají zde, ani později těchto číslic; dále toho nepřipomínám.*) Viz zde též poznámku ^a u LI a art. L XL.

E XIX*.

Kdož by měl plat komorní na kterýchkoli dědinách braní s komorníkem, na týchž dědinách pro úrok, jestliže by nedal úroku při sv. Jiří neb sv. Havle, tehdy ten muž s komorníkem bráti pro nedání úroka toho na těch dědinách, jakž zápis ukazuje. Pakli nebéře pro úrok svatojiříský, až svatý Havel mine aneb svatohavelský, až svatý Jiří mine, již není jemu povinovat dáti zadržalého úroku. A ten, kdož maje pokutu a vedlé ní by se nezachoval, sám sebou vinen bude ^a. Než stojí-li pro zadržalé úroky, aby mohl bráti aneb že přijdouce ke dskám, že zápis pamatnými dskami učiní, že jemu má čekati až do druhého úroku, a to čekání ke škodě býti nemá, tehdy muž bráno býti tím způsobem pro zadržalé úroky. A také jestliže by dsky byly zavřiny aneb komorníci byli staveni pro takové úroky, že potom z těch zadržalých úrokuov muož pohnati a puohon ten nebude zmatečný. A potom, kdyby dsky zase byly otevřiny a komorníci se vydávali, aby se držel své pokuty pro úrok svůj, jakž zápis ukazuje. Pakli kdo chtě s komorníkem bráti pro svojoj úrok, i nemá co, tehdy hned komorník má panování udělati na těch dědinách, na kterých plat komorní vedlé zápisu ukazuje, a potom právo má předse vésti až k odhádaní tím způsobem, jakž o právu vedení pro summu přísouzenou artykul (D XXI) ukazuje krom zvodu. A má se odhádati třetinou vajs a k tomu zadržalé úroky, a to zadržalé od té chvíle, odkad počne panovati. Pakli kdo má plat komorní zápisem bez zprávy, tomu se nemá odhádati třetinou vajs, než s náklady toliko. Pak by kdožkoli- věk měl braní s komorníkem pro úrok komorní, ješto by to byl plat koupený a nenadaný, a neuzíval-li by pokuty své za tři léta a osmnácte nedělí, ano komorníci na braní neb na uvázaní od úřadu desk zemských vydávají se, aneb ano

práva jdou, že ten každý svojo úrok i zadržalé promlčí, ale na daný plat ten se nikdy promlčeti nemá. A když by kdo pro které úroky komužkoli dobytek podlé zápisu svého pobral a zajal s komorníkem, a ten, komuž týž dobytek (jakžkoli zajat), jeho nevyručil, tehdy týž dobytek má hnán býti k úřadu zemskému k starostovi komorníčmu a tu týž dobytek má držán býti za tři dni, a po třetí dni mají obesláni býti ty osoby přísěžné, kteréž na to přísahy mají a jsou vždycky v Praze. Jestli dobytek zajat, voli, krávy neb kterýkolivěk dobytek, tehdy jsou na to přísěžní řečníci. Pakli jsou koně zajati, tehdy jsou na to přísěžní konři. A ti tak obesláni mají ten dobytek odhádati původovi podlé jich přísahy do summy toho úroku, pro kterýž jest bral i s náklady i s útratami pro to vzatými, a týž dobytek odhádaný tomu, kdož jest bral, má zuostati. A což by po týmž odhádaní dobytka zajatého zuostalo, má tomu, komuž jest zajat, zase vrácen býti. A při tom odhadování má býti mlstokomorník a písař menších desk zemských a starosta komorníčí. Pakli by ten, komuž jest dobytek zajat, v těch třech dnech až do poledne třetího dne k úřadu přijda, tu summu, pro kterouž jest bráno s náklady i s útratami, i to, což jest týmž dobyt看em protráveno, položil, a prvé než by se týž dobytek odhádal, tehdy to tak polože úplně dobytek svůj zajatý muož zase vzíti, a tomu nižádný odpirati ani brániti nemůž. A ten, kdož jest právo vedl, přijíti to má bez odpornosti. Jestliže by pak kdo svévolně na svých dědinách bráti a zajímati nedal, tehdy tu hned komorník na to braní od úřadu vyslaný má toho, kdož bráti nedá, pohnati: najprvé od krále J. Mti. i ode všech úředníkův větších i menších i od nejvyššího purkrabí pražského, a den k stání k tomu puohonu jemu týž komorník (kdy a kde státi by měl) bude jmenovati, a ten puohon má býti od každého z desíti kop grošův českých. Nebo jestliže by komu mělo bráno býti s komorníkem, buď na čichžkoli dědinách, ješto by zápis deskami zemskými učiněný na ty dědiny nesvědčil, proto ten, číž dědiny jsou, nemá brániti bráti, ale má dobytek zajatý vyručiti dobrým člověkem aneb jiným člověkem, kterýž by měl na svobodných dědinách. A tu summu, pro kterouž jest bráno, má položiti při úřadu zemském i s náklady a útratami, a odpor tomu braní učiniti a vložit, a k němu pohnati a k soudu přistoupiti a to provesti, že jest původ na jeho dědinách bráti neměl. A jestliže to provede, že jest na jeho dědinách bráti neměl, tehdy ten, kdož jest tak nepořádně bral, má tomu škody i všecky náklady nahraditi a zaplatiti, i ten základ, v čemž jest dobytek vyručen, bez odpornosti dáti.

* *V B přeškrtnut celý artykul.*

α *V. Budovec má v B po straně mnoho glos, jež heslovitě udávají obsah, v tom: vigilantibus iura.*

E XX*.

Jestliže by komu zápis který zjevně svědčil, „že muož pro zadržalé úroky brát“, ten toho užiti má podlé zápisu svého.

* *V B přeškrtnut.*

E XXI*.

Jestliže by kdo měl plat komorní a pro ten že by jemu „s komorníkem braní“ svědčilo: i byl-li by ten plat na dvojm zboží aneb dvou vsech aneb na víc, že nemá na jednom bráti, než na všem zboží, což mu zápis ukazuje. Pakli by na jednom zboží bral pro všecek plat, musí tomu zase navrátiti, co jest pro cizí díly na jeho zboží bral, i se všemi škodami. Než proto na jiných dílech drž se své pokuty.

* *V B přeškrtnut.*

E XXII*.

Jestliže^a by kdo měl jakýžkoli zápis „s komorníkem“ s vajmínkou anebo s vajmínkami, těch vajmínek užiti má^a.

* *V B přeškrtnut.*

^a *U rukou a po straně: Zřízení zemské K 9 při konci.*

a V. Budovcem po straně v B: conditiones dant legem contractibus.

E XXIII*.

Jestliže by dvěma nebo třem svědčil „zápis s komorníkem uvázaní“ a jestliže by se jeden nebo více uvázali, ti svého uvázaní požití mají, nedadouce letuom projíti. Pakli by se z nich který neuvázal, an mu zápis svědčí, a dal by třem letuom a osmnácti neděluom projíti, ano práva jdou, a komorníka vzíti by mohl, tehdy své právo proti tomu (číž ten statek, na kterémž zápis svědčí) promléjí a těmto, proč jsou se na své díly uvázali, zuostane. Než byli-li by kteří z nich sirotci, tehdy na místě jich poručníci budou se moci uvázati v takový statek jménem sirotkuov těch, kteříž by k takovému zápisu právo měli.

* *V B škrtnut.*

E XXIII*.

Kdož by na sobě listem na svém statku nebo na svém zboží zavázal plat komorní, a že by v listu stálo „s komorníkem braní“, tehdy, dokudž ten list ve dsky nevejde, že nemá jemu komorní dán býti na braní. A jestliže by toho listu nevložil ve dsky ve třech letech a osmnácti nedělich od dátum listu toho, a moha ke dskám, tehdy ten list se promléjí.

* *V B přeškrtnut.*

E XXV*.

Kdyby na dvojm statku neb na víc byl zapsán plat komorní a z těch jeden dal by na svém dílu anebo zboží ten plat všecken odhádati a odporu by tomu neučinil, sám by sobě zmatek učinil a ten by všecek plat na jeho dílu zuostal.

* *V B přeškrtnut.*

E XXVI*.

Němaj, poněvadž jest ten Bohem poražen a má rozum přirozenaj a umí rozkázati kývaním rozumně, že maož klásti dědiny své, komuž chce, ve dsky.

* *V B přeškrtnut.*

E XXVII*.

Pankhartuom a kurvám zjevným^a nemá ve dsky kladeno býti.

* *Nezměněn.*

a V. Budovcem vedena od toho slova v B čára k hornímu okraji, kde napsány dvě řádky, z nichž první při nové vazbě stříznutím utrpěla tak, že stříznuty skoro cele i horní části posledních tří slov. Zní pak: Ale tejnějm kurvám a lotrům dosti se klade, sed de occultis non iudicat index.

E XXVIII*.

Měšfané na zprávní listy statkův držeti proti nálezu obecnímu dědicky nemají, než koupili-li by Pražané neb které město co k obci neb osoby v městech na svobodných dědinách aneb statecích, ty takové dědiny a statky tak koupené s povolením J. Mti. král. aby sobě bez prodlení ve dsky zemské klásti dali. Však s takovou vajímkou: Přišla-li by jaká berně aneb jaká jiná potřeba královská neb zemská, že oni nadepsaní purgmistr a rada i všecka obec N. toho nadepsaného dědictví sobě pod šos ani jinak všeho ani na díle osobovati ani přivlastňovati nemají; tolikéž i městské osoby, kteříž by takové statky s povolením J. Mti. král. kupovaly a držely, a to pod pokutou zřízením zemským (E XXX) vyměřenou: „kdo by ve dsky kladl jinému dědiny královské neb duchovní, a sám jich ve dskách nemaje“¹. Než mají a povinni budou se k králi J. Mti. a k zemi tak zachovati a to vše činiti, jak jsou se předešle držitelé nadepsaného dědictví chovali a z toho činili.

* *Nezměněn.*

¹ *Viz E XXX.*

E XXIX*.

Na sněmu obecním, kterýž držán byl na hradě pražském léta M. D. XLVII° v outerý před sv. Bartolomějem¹, apoštolem Božím toto jest zřízeno: Což se statkuov dědičných i také zpráv a zápisuov podlé vyzdvižení desk zase do desk kladení a vložení dotýče, jestliže jsou ještě kdo toho nevykonali, tehdy ti, neb ten, kdyžkoli svou potřebu toho uznají, buď k týmž vkladům obeslati aneb tak, jakž vyzdvižení desk ukazuje, sami sobě aby vložiti mohli².

* *V B celý přeškrtnut.*

¹ 23./8.

² *Viz Sněmy české II, str. 510.*

E XXX*.

Jestliže by kdo ve dsky kladl jinému dědiny královské neb duchovní, a sám jich ve dskách nemaje¹ a věda, že jsou královské neb duchovní, že má takový za falešníka jmín býti a králi v trestání upadne a statek k tomu proti králi propadne. Než jestliže by kladl nevěda, tehdy ten vklad nemá moci míti. A ten také úrazu na své cti ani na statku žádné škody nemá míti. Než drž se svého zprávce, dada jemu na úmluvu.

* *Nezměněn.*

¹ *Viz E XXVIII.*

E XXXI*.

Jestliže by kdo dědiny čí, kteréž by královské a duchovní aneb manské nebyly, kladl ve dsky sám k nim práva nemaje, a ten, kdož by právo k nim měl, pohnal by z nich a vysoudil by je na tom, kdož by ty dědiny držal, tehdy ten, kdož jest je kladl ve dsky, k nim práva nemaje, upadne v pokutu nahoře v artykuli (E XXX) položenou a králi v trestání. A kdož by dědiny ty dskami k sobě přijal, věda o tom, že onen, kdož mu kladl, práva k nim neměl, že ten v touž pokutu upadne. Než jestliže by ten, kdož klade aneb ten, kdož ten vklad přijímá, nevěděli neb nevěděl, aby kdo jiný k těm dědinám právo měl, než ten, kdož ve dsky kladl, tehdy ten neb ti ourazu na své cti ani na statku žádné škody nemá míti a nésti. Než drž se svého zprávce dada jemu na úmluvu. Pakli by nebyl nařčen neb nebyli, kdož by ty dědiny svobodné tak držal za tři léta a osmnácte nedělí, ten má toho svého práva užiti a pokuty další nenésti.

* *Nezměněn.*

E XXXII*.

Jestliže by kdo komu dědiny které neb jakou spravedlivost listem neb dobrou volí postoupil aneb dal (sám již k tomu práva nemaje, odcizivše to prvé od sebe neb předkové jeho) a věda o tom, že v též pokutě býti má jako ten, kdož by dědiny jinému dskami

kladl, jakž tuto svrchu o tom dotčeno. Neb J. Mti. král. věci a pokuty, tolikéž statky duchovní, jakž od starodávna, nemohou a nemají se promlčeti^a.

* *Nezměněn.*

a V. Budovcem pod tímto artykulem v B poznamenáno: Praescriptio contra fiscu[m], ecclesiam, item poenas regi[s] non currit.

E XXXIII*.

Kdyby dvěma nebo třem anebo kolikakoli osobám bylo jedním trhem ve dsky vloženo aneb kladeno, že tím trhem společníci¹ nejsou, než ti společníci jsou, kterýmž by z milosti krále J. Mti. nebo panuov a vládyk z plného soudu spolek dán byl. A kterýž by kolivěk umřel bez zřízení dostatečného a bez dědicův řádně pošlých, ješto by jemu trh podlé jiných svědčil, že tu s mrtvého díl na živé připadnouti nemá, ale na najbližšího přítele vedlé obdarování krále Vladislava o nápadích a odúmrtch daného (J LII).

¹ *Viz C XXV.*

E XXXIII*.

Jestliže^a by kdo pro nemoc anebo pro starost nemohl ke dskám jíti nebo jeti, když by úředníkuov požádal, aby jeli dva nebo šli k takovému a tu sepsali, jaká by vuole toho byla, k komuž by šli nebo jeli a přijdouce relací učinili a ji ve dsky vepsali, že to mají učiniti.

[A i B]:

Tento artykul přijde pod rubriku o vedení svědkův¹.

* *Nezměněn.*

^a *A rukou a po straně: O přijímání a zapisování svědkův nemocných. Sném léta 1585 folio 18. Item 1610 folio 42. Viz zde přtřpisek NB. při P III.*

¹ *Tím se míní P III a násl.*

E XXXV^a.

Kdož by^a koli udělal zápis „s místem“ a tím zápisem že by dědictví své někomu po smrti své^b k nápadu zřídil a po učinění takového zápisu že by děti pořádně buď za živobytu svého anebo na sirobu zplozených po sobě zanechal, tehdy děti nebo jedno z nich přijdouce k letům spravedlivým může^c týž zápis^d vedlé místa k mě-

nění pozůstaveného propustiti jako sám otec. Pakli by děti let nedošly, tehdy přítel těch dětí, kterýž by byl vedlé milosti nápadní nejbližší k nápadu^c neb poručník jejich, bude moci totéž učiniti, ten zápis propustiti, neb takový zápis, když děti jsou a zapisujícího přechekají, žádné moci nemá. A byla-li by toho potřeba, úředníci menší mají dáti takovému list obranní, aby v statek uveden^f byl ku právu dědičnému.

^a *U rukou a po straně: Zřízení zemské I 47.*

^a *Artykul tento v tisku 1564 zní takto: Kdož by koli udělal zápis „s místem“ a tím zápisem dědictví své že by někomu zapsal, a v tom, že by umřel a děti rádně že by po sobě nechal, tehdy děti nebo jedno z nich příjduce k letům spravedlivým, může na prázdné místo doložiti, kohož se jemu zdáti bude, aby jemu nebo jim ten zápis propustil. Náš text je takový, jaký vznikl v B úpravou ruky β; text je celý zvlášť napsán rukou β až k slovu zanechal.*

^b *V B v textu rukou β napsaném škrtnuto zapsal a nadepsáno své; za slovem po jest napsáno své, jež opominuto škrtnouti.*

^c *na prázdné místo doložiti, kohož se jemu zdáti bude, aby jemu nebo jim ten zápis propustil, škrtnuto v B rukou β.*

^d *týž zápis až do konce připsáno v B rukou β.*

^e *může škrtnuto za tím.*

^f *zaveden škrtnuto.*

E XXXVI*.

Věna všecka, převod věn v jakézkoli summě, buď v malé nebo veliké, rozdílové, děkování z poručenství, poručníkův zdělání, směny, dáni krále J. Mti. buď z manství neb z duchovenství k dědictví, ty všecky věci zapisují se v trhové dsky.

* *Nezměněn.*

E XXXVII*.

Přídavek věna, když přidává manželce své věna buď summy peněz aneb svrckuov neb nábytkuov, a ten přídavek jestliže jest po věnu kladení, to se také v trhové dsky zapisuje.

* *Nezměněn.*

E XXXVIII*.

Kdož by komu statek prodal bez zprávy, a strana druhá chtěla přijíti, tóž v trhové dsky má kladeno býti.

* *V B přeškrtnut.*

E XXXIX*.

Jestliže by kdo který zápis z desk propustiti chtěl, má jej sobě najprv kázati čísti a nechce-li ho sobě kázati čísti, nemají jemu toho zápisu úředníci propustiti a to proto, že někteří zápisové mohou se propustiti a někteří nic.

* V B přeškrtnut.

E XL*.

Kdož by komukoli zápis udělal dskami „s místem“ aneb „bez místa“ a ten zápis nebyl mu propuštěn, a ten hy na to jiný zápis udělal, že ten zápis poslední žádné moci míti nemá.

* V B přeškrtnut.

F I*.

Kdož za kterýkoli statek zprávcí listem přijme, tehdy, když ten list zprávní ke dskám přinese, mají mu jej ve dsky vložit, když by toho na úřednicích požádal, však tak, aby k tomu povolení bylo krále J. Mti. neb panuov a vládyk z plného soudu a relátor na to aby byl.

* Nezměněn.

F II*.

Jestliže by kdo dskami zavázal na svém statku jakoužkoli pokutu proto, jestliže by koho z listu, kterýmž by kdo zaň nebo rukojmí nebo podpuorcí se postavil, nevyvadil, že jakážkoli pokuta ve dskách proto jest, té užiti má každý. A pakli by ve dskách stálo, „když by ten, kdož se zapsal, list vyvazený a prořezaný ke dskám přinesl, že mu ten zápis má propuštěn býti, by pak i toho nebylo, komuž zápis svědčí“, tehdy má propuštěn býti.

* V B přeškrtnut.

F III.

Jestliže by kdo kterým statkem co zpravoval a po té zprávě že by na tom statku věno zavadil anebo komorní plat zapsal anebo jakžkoli posledním zápisem zavadil, tehdy, přijde-li pro nezprávu k odhádání, poslední zápisové moci míti nebudou proti prvním proti té zprávě^a. Než což by po odhádání té zprávy zůstalo, tehdy potomní zápis k tomu má hleděti, což jest po tom odhádání statku zuostalo. A tak starší zápis před potomním má o zprávách napřed míti^a.

^a V B škrtnuto vše až potud. Zbytek ovšem je smyslem kusý; snad měl odpadnouti celý.

^a V. Budovec po straně v B nahoře: starší zápis před novejm; doleji: [E]victionis — Require — škrtnuto hypotheca, dále: vide enim De privilegiis creditorum liber 42. titulus 6. Tím se míní Digesta.

F III*.

Jestliže by kdo měl zprávní list na který prodej statku s rukojměmi, a jestliže by sobě toho listu zprávního do desk (an odevřené jsou) nevložil a rukojmě by v tom zemřeli, i jistec, tehdy sám se o ten vklad připraví a dále děti jistecovi ani rukojmí těch dětí nebudou vkladem ani zpravou povinni, jakož ten list ukazuje^a.

[*B rukou* β]:

Toto oboje k artykulům pod literou D 53¹.

* *V B přeškrtnut.*

¹ *Viz tam. Slovo oboje hledí k tomuto i následujícímu artykuli, neboť oba jsou v B zahrnuty vlnitou čarou; viz též přípisek ruky β u D LIII.*

F V*.

Když by dva bratří statek prodávali a společně že by jej ve dsky kladli a zpravovali jej, „čímž mají neb míti budou“, by se pak potom rozdělili, tehdy ten, komuž zpravují, má se na obou bratří statky vésti, kdež by co měli. Povede-li se na jednoho statek, muož mu ten jeden odpor klásti, a bude jemu to právo vedení zdviženo a musí potom na oba vésti pro nezprávu, nedá-li letům zemským projíti. A též jestliže by kdo dva zprávce měl, a ti sobě nic nebyli a zpravovali jemu dvěma statky, tehdy se má též na oba statky pro nezprávu vésti, aby mu na každého statku polovice té zprávy odhádáno bylo. Pakli by se na kterého statku polovice nedostalo, bude moci na druhého zprávci statku to všecko, což mu se nedostalo, odhádati. Pakli by se na jednoho statek vedl, tehdy bude moci jemu ten jeden odpor udělati a bude jemu to též právo vedení zdviženo.

* *Nezměněn. Viz D LIII.*

F VI*.

Když by^a kdo několika osobám statek svojoj zapsal a v tom zápisu že by tak znělo, „že díl mrtvého na živé připadnouti má“, a když by ten statek na ně přišel, že každý svojoj díl muož prodati, zapsati a učiniti z něho, což mu se zdá, kdyby léta měl.

* *Nezměněn.*

^a *V. Budovcem po straně v B: substitutio.*

F VII*.

Tak, jakž predešle páni a vládky na plném sněmu obecním (kterýž byl držán v pátek o Suchých dnech¹ postních léta Božího tisícého čtyřistého devadesátého pátého s povolením najjasnějšího knížete a pána, pana Vladislava, uherského, českého krále etc.) na tom zuostati ráčili, že ještě konečně zuostavují, aby všickni vkladové vo dsky zemské, buď v větší nebo menší, v trhové nebo zápisné, v pühonné nebo pamatné, aby česky^a psáno bylo a to aby věčně tak držáno a zachováno bylo. Než což se majestátuv nebo jiných listův latinských nebo německých dotýče, kteříž by slovo od slova vpisování měli býti, to aby tak, jakž psání jsou, buď latině neb německy, ve dsky kladení byli. Poslové na to byli jsou ke dskám od Jich Mtí. Jindřich z Hradce, nejvyšší komorník království českého, Půta z Ryžmberka a z Švihova, nejvyšší sudí království českého z panuv, jsouce k tomu zvláště vyslaní.

* *V B přeškrtnut.*

^a *V. Budovcem po straně v B:* do desk aby česky se psalo.

¹ 13./3. — *Viz Archiv český V, str. 456, zemské zřízení z r. 1500 (vyd. Frant. Palacký) str. 132 č. 249.*

F VIII*.

Jestliže kdo rukojmí jest za koho v listu, a ten, za kohož jest rukojmí, zápis učiní, že jej má vyvaditi z toho rukojemství. Pakli by nevyvadil, tehdy pokuta s komorníkem v statek jeho uvázaní, jestliže ta vajmínka stojí „kterýž má neb míti bude“, tehdy by pak ten statek prodal aneb jakžkoli odbyl. ten prodaj tomu zápisu ke škodě není.

* *V B přeškrtnut.*

F IX*.

Jestliže jest kdo komu který dluh dlužen byl nad sto kop grošuv českých a v tom dluhu že by jemu chtěl statku svého díl postoupiti bez zprávy a oboje strana se smluvila, že má v větší dsky zapsati ten zápis.

* *Nezměněn.*

F X*.

Kdo chce dědictví své zapsati po smrti své „s místem“ vajš než nad sto kop grošuv českých, tolikéž v větších dskách zápisných ten zápis zapsati má. A jestliže by umřel bez dědicuv, tehdy ten, komuž se zapíše, stojí-li „s komorníkem uvázaní“, má se k dědictví uvázati s komorníkem v ty dědiny. A když se uváže tak s komorníkem, tehdy jemu v té summě dědictvy zůstati má a dále se má podlé vajmínek (ač budou-li které v tom zápisu postaveny) zachovati. A též „bez místa“ jestliže by kdo zapsal komu a umřel bez dědicuv, tehdy

mu to dědicky má zuostati. A dále se tajž zachovaj vedlé vajmínek v témž zápisu postavených.

* *V B přeškrtnut. Viz přípisek ruky β u J XLII.*

F XI*.

Kdož by na statku svém zapsal dluh vajš než sto kop grošuv českých a z toho dluhu že by měl plat komorní dávatí, jestliže by kdo chtěl právo své k čemužkolivěk dluhem zapsati v summě vajš nad sto kop grošuv českých, takový zápis má většmi dskami zápisnými učiniti.

* *V B přeškrtnut.*

F XII*.

Kdož by koli manželce své nad její věno a přidavek jejího věna chtěl co nad sto kop grošuv českých dluhem zapsati, jinde toho nemá zapisovati než v větších dskách zápisných.

* *Nezměněn.*

F XIII*.

Kdo chce dědictví své zapsati dluhem ve stu kopách groších českých a níže s „místem“ neb „bez místa“, to má v menších dskách zapsati. A též také kdož by zapisoval a umřel bez dědice, že tomu dědicky to zuostane¹.

* *V B přeškrtnut.*

¹ *Viz přípisek ruky β u J XLII.*

F XIII*.

Kdo by chtěl komu dluh zapsati sto kop grošuv českých aneb níže pod sto kop grošuv a v tom dluhu že by chtěl zapsati a postoupiti statku svého bez zprávy buď dědicky neb zástavou a s vajplatou, též to má v menších dskách zapsati¹.

[*B. rukou β*]:

To každý učiniti může podlé vůle své.

* *Nezměněn.*

¹ *Viz přípisek ruky β u J XLII.*

F XV*.

Aby žádnému vajpisuov žádných zápisuov z desk nebylo vydáváno bez povolení krále J. Mti. neb panův a vládyk z plného soudu

anebo úředníkuov desk zemských větších. Než co se vajpovědí a nálezuov většního i menšího souduov zemských dotýče, ti vydávání nemají býti jinak, než s povolením krále J. Mti. anebo soudu zemského, když by se o to pořádně relací ke dskám zemským stala. Než ku potřebě krále J. Mti. bylo-li by kdy jakých nálezův neb vajpovědí potřebí a prokurátor krále J. Mti. ke dskám přijda, takových nálezův neb vajpovědí požádal, neb jakýchkoli jiných z desk vajpisuov, takoví vajpisové mají bez zvláštní relací od úředníkuov vydávání býti. Než k souduom ke všem, kdož by potřeboval od desk jakých nálezův nebo vajpovědí k takové potřebě, beze vši relací mají jim od desk zapečetění vydávání býti, a při kterémž by je koli soudu kde ukázali, tehdy od toho úřadu, jakž by po při bylo, aby je zase (těm, kdož je ukazují) vracovali.

* *Nezměněn.*

O kladení ve dsky ^a.

F XVI*.

Kdo by statek od koho koupil a ve dsky by mu jej kladl „s kůrmi, robotami, vajci, ospy aneb s čímžkoli“, jestliže by ten, kdož jest koupil, některé té věci na tom statku nenalezl, buď roboty aneb které jiné věci, má jemu ten, kdož jest prodával a ve dsky vložil, to, což mu se nedostalo (jakž dsky ukazují), na summě zase sraziti, po čemž jemu na trhu tu věc pokládal, a byla-li by již summě zaplácena, tehdy aby jemu zase navrátil. Pakli by ten, kdož jest prodal, vedl svědomí proti dskám, pravě, že jest té roboty i s tím, což ve dskách jest, neprodával (desk žádný přesvědčiti nemuože), než ten, jakž mu dsky svědčí, má toho užiti. A ten, kdož jest svědomí proti dskám vedl, má dvě neděle v věži seděti, protože jest se směl o to pokusiti a svědomí proti dskám vésti.

* *Nezměněn.*

^a *V. Budovcem po straně v B: 22; doleji: Dsky samy svědkové.*

F XVII*.

Jestliže ^a by kdo zapsal statek někomu a dětem jeho, že tu děvečky mají tolikéž jako pacholci, a že jeden z těch dětí nemůž se ke škodě druhého dlu-